

Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.se
s.fs@regeringskansliet.se

Stockholm 2020-11-16

**REMISSYTTRANDE;
Promemorian Förslag till förordning om tillfälligt förbud mot servering
av alkohol
(Ert diarienummer S2020/08228)**

Visita är bransch- och arbetsgivarorganisation för den svenska besöksnäringen. Visita samlar ca 5 550 medlemsföretag med runt 8 260 arbetsställen, huvudsakligen hotell, restauranger, caféer, nöjesrestauranger, cateringföretag, konferensanläggningar, spa, campingföretag, vandrarhem, skidanläggningar, nöjes- och djurparker, turistbyråer samt turist- och eventföretag. Visita tecknar branschens kollektivavtal och är en medlemsorganisation i Svenskt Näringsliv. Som branschorganisation hjälper Visita företagen att växa och utvecklas och är besöksnäringens företrädare i politiska frågor.

Visita har tagit del av rubricerad promemoria och får härmed inkomma med följande.

YTTRANDE

Förslagen i promemorian

I promemorian föreslås en ny förordning om tillfälligt förbud mot servering av alkohol. Förslaget innebär att sådan servering som avses i alkohollagen (2010:1622) av spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat är förbjuden mellan klockan 22.00 och 11.00. Undantag görs för servering på särskilda boenden och rumsservering på hotell eller minibar i hotellrum.

Som stöd för meddelandet av förordningen hänvisas i promemorian till 3 kap. 10 § första stycket alkohollagen, som anger att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får förbjuda eller inskränka försäljning av alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat om det finns synnerliga skäl för det.

I promemorian görs bedömningen att bestämmelsen i 8 kap. 19 § alkohollagen om att ett serveringsställe ska vara utrymt senast 30 minuter efter serveringstidens utgång gäller även när serveringstidens utgång regleras i en förordning som beslutas med stöd av 3 kap. 1 § alkohollagen. Om det beslutas att serveringsförbudet inträder kl. 22.00 på sätt som föreslagits skulle detta innebära att serveringsställena måste vara utrymda kl.

22.30. Det framhålls vidare att det inte finns någon bestämmelse i alkohollagen som hindrar serveringsställena att öppna på nytt därefter och fortsättningsvis servera alkoholfria alternativ.

Förordningen föreslås träda i kraft den 20 november 2020 och gälla till utgången av februari 2021.

Sammanfattning av Visitas synpunkter

Sammanfattningsvis har Visita följande synpunkter på innehållet i promemorian.

- Det är tveksamt om det finns stöd i alkohollagen för att besluta om en förordning som den föreslagna. Vare sig av lagtexten i 3 kap. 10 § första stycket alkohollagen eller i förarbetena till den bestämmelsen kan det utläsas att avsikten är att regeringen ska kunna använda sig av det bemyndigandet i syfte att motverka smittspridning, epidemier, pandemier eller liknande. Om bemyndigandet som sådant i alkohollagen skulle anses omfatta pågående smittspridning ifrågasätter Visita huruvida det föreligger sådana *synnerliga skäl* som enligt lagrummet krävs för att regeringen ska ha rätt att förbjuda eller inskränka försäljning av alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat. Detta med hänsyn till att serveringsställen redan omfattas av omfattande krav på att vidta åtgärder mot smittspridning enligt lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen och Folkhälsomyndighetens föreskrifter i anslutning till den lagen.
- De krav på smittskyddsåtgärder på serveringsställen som redan gäller enligt lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen och Folkhälsomyndighetens föreskrifter i anslutning till den lagen fungerar väl. Kommunerna utövar tillsyn över att de bestämmelserna följs och kan ingripa vid brister på serveringsställen. Nyligen publicerad statistik visar också att mycket få fall av covid-19 kan kopplas till serveringsställen i Sverige. Det saknas sammantaget hållbara skäl att införa en förordning med förbud mot alkoholservering efter kl. 22.00 eller annat särskilt klockslag.
- Det föreslagna förbudet riskerar att medföra fler ”hemmafester” och liknande i bostäder och andra miljöer, där det till skillnad från vad som gäller på serveringsställen inte finns någon reglering av smittskyddsåtgärder och heller ingen tillsyn från myndigheterna. Förbudet kan därmed bli kontraproduktivt ur smittskyddssynpunkt.
- Förbudet skulle medföra en uppenbar grogrund för svartklubbar av olika slag, där verksamheten är såväl olaglig som olämplig ur smittspridningssynpunkt.
- Om ett förbud av det föreslagna slaget bedöms möjligt och nödvändigt att införa bör det under alla omständigheter gälla från tidigast kl. 24.00.

- För det fall en förordning med förbud mot servering efter ett visst klockslag meddelas måste det i förordningen införas en tydlig bestämmelse om att förbudet mot servering efter viss tid inte innebär ett krav på att serveringsstället måste vara utrymt senast 30 minuter efter den tidpunkt som serveringen måste upphöra enligt förbudet. Dvs. beträffande utrymningsfrågan måste serveringsställets ordinarie utrymningstid i förhållande till gällande serveringstillstånd gälla, även om en förordning med ett förbud mot servering efter viss tid införs. I annat fall tvingas hotell med serveringstillstånd enligt alkohollagen be gäster att lämna receptionsområde, spaavdelningar och andra utrymmen som ingår i serveringsstället och – om ett förbud mot servering efter kl. 22.00 införs – se till att dessa är utrymda senast kl. 22.30. En sådan ordning skulle vara orimlig och ohanterlig.

- I syfte att ge företagen rimliga förutsättningar att i den mån det är möjligt anpassa sina verksamheter till ett eventuellt förbud bör det träda i kraft tidigast en månad efter det att det beslutas. Det måste bl.a. beaktas att det finns kollektivavtalsreglerade tidsfrister för ändring av personalens schemaläggning samt att vissa bokningsavtal med kunder och gäster måste omregleras om en begränsning av tillåten serveringstid införs.

- Ett eventuellt förbud bör anges gälla i högst en månad och ett tydligt system för utvärdering av fortsatta behov av förbudet alternativt tidigare upphävande av det i samråd med Visita måste inrättas.

- Visita välkomnar det föreslagna undantaget från förbudet beträffande servering på sådana särskilda boenden som avses i 8 kap. 1 b § alkohollagen (2010:1622) eller rumsservering på hotell eller minibar i hotellrum enligt 8 kap. 5 § alkohollagen.

- Ett eventuellt förbud mot servering av alkoholdrycker efter ett visst klockslag måste åtföljas av ett direkt ekonomiskt stöd till de företag som träffas av förbudet.

- Konsekvensutredningen i promemorian är bristfällig. Den sätter inte några som helst siffror på exempelvis de ekonomiska konsekvenser och konsekvenser för sysselsättningen som skulle följa av ett genomförande av det föreslagna förbudet.

Dessa synpunkter utvecklas och motiveras i det följande.

Utveckling av Visitas synpunkter

Olika restriktioners påverkan på företagen i besöksnäringen

Företagen i besöksnäringen – restauranger, hotell, konferensanläggningar, nöjesparker, nattklubbar, skidanläggningar och campingplatser m.m. – har drabbats oerhört hårt till följd av coronapandemin och de restriktioner som införts i samband med denna.

Särskilt hårt har företagen drabbats av restriktionerna i lagen (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen med anslutande föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:37) från Folkhälsomyndigheten samt förordningen (2020:114) med förbud mot att hålla allmänna sammankomster och offentliga tillställningar med fler än 50 deltagare. Den nämnda förordningen innehåller sedan den 8 oktober 2020 inte längre några begränsningar avseende antalet deltagare vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar på serveringsställen som omfattas av lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen, men den hindrar alltså många verksamheter – helt eller delvis – från att bedriva normal verksamhet. Från och med den 1 november 2020 gäller dock återigen en begränsning till högst 50 deltagare vid anordnande av offentlig danstillställning även på serveringsställen.

Härutöver har ett stort antal länsstyrelser under senare tid meddelat föreskrifter om återinförande av begränsning till högst 50 deltagare vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar inom länet, inkluderande sådana arrangemang på serveringsställen.

Visita är helt och fullt på det klara med att människors hälsa alltid måste sättas i främsta rummet och vi har mycket stor respekt och förståelse för att olika typer av åtgärder måste vidtas för att motverka spridningen av covid-19. I detta ligger också att förändringar kan komma att behöva ske och ytterligare åtgärder vidtas beroende på hur smittspridningen utvecklas.

Visita och våra medlemsföretag har nu i åtta månaders tid vidtagit en mängd åtgärder för att bidra till att motverka smittspridning och för att efterleva de restriktioner som gäller. Vi ser detta som en självklar och viktig uppgift.

Det företagen nu så akut behöver – och har behövt under en längre tid – är i första hand rimliga förutsättningar att bedriva sina verksamheter på ett så normalt och fungerande sätt som möjligt. De restriktioner som har införts i samband med coronapandemin innebär för de flesta av Visitas medlemsföretag mycket allvarliga begränsningar i och i vissa fall ett fullständigt omöjliggörande av driften av verksamheten, i praktiken ett näringsförbud.

Visita har under lång tid framfört att det måste vara högt prioriterat att lätta på eller helt upphäva de restriktioner som finns så snart det bedöms vara möjligt och rimligt ur ett smittskyddsperspektiv. Det behövs i det sammanhanget också en konkret och tydlig plan framåt från såväl politiken som från myndigheterna samt ett aktivt arbete i dialog med näringen för när och hur sådana förändringar ska ske, så att företagen successivt och under ansvarstagande former kan återstarta sina verksamheter och bidra till sysselsättning.

Restriktioner får inte vara mer ingripande än nödvändigt och behovet av dem måste omprövas löpande

Visita vill betona den stora vikten av att nödvändigheten av olika typer av restriktioner samt omfattningen av och innehållet i dem alltid övervägs mycket noggrant. Mer omfattande och långtgående restriktioner än vad som verkligen bedöms vara nödvändigt och proportionerligt för att motverka smittspridning måste undvikas.

På motsvarande sätt som det måste ske en noggrann avvägning av behovet av införande av olika restriktioner är det av stor vikt att de också bedöms och omprövas löpande. Så snart regler som på olika sätt begränsar eller hindrar verksamheterna inte längre kan motiveras måste de också upphävas.

Regeringens avsaknad av kommunikation med näringen inför förslaget

Regeringen presenterade det aktuella förslaget att införa en begränsning av senast tillåtna tid för alkoholserving vid en presskonferens den 11 november 2020, helt utan föregående dialog med eller information till Visita. Som bransch- och arbetsgivarorganisation för företagen inom besöksnäringen i Sverige – däribland många av de serveringsställen som i allra högsta grad är akut berörda av den föreslagna förordningen – ställer vi oss starkt frågande och kritiska till regeringens agerande i detta avseende.

Det rimliga hade naturligtvis varit att inför och under övervägandet av en förordning med så extraordinärt långtgående och ingripande innebörd som den nu aktuella involvera Visita i diskussioner och samråd. Att såväl Visita som de företag som berörs av ett eventuellt förbud mot alkoholserving informeras om förslaget – som slår enormt hårt mot en näring som sedan länge befinner sig i svår kris – via media i samband med en presskonferens är enligt vår uppfattning direkt oacceptabelt. Vi har dock dessvärre tvingats konstatera att olika former av restriktioner kopplade till coronapandemin närmast regelmässigt har meddelats på just detta sätt, genom ett plötsligt besked på en presskonferens och utan föregående dialog med eller information till Visita. Detta är långt ifrån tillfredsställande och vi förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att fortsättningsvis utveckla och förbättra kommunikationen med näringen.

Vi är också övertygade om att ett föregående samråd med Visita hade medfört att regeringen i ett tidigare skede hade uppmärksammat vissa av de allvarliga brister i den föreslagna förordningen och utformningen av den som vi framhåller nedan.

Finns lagstöd för beslut om en förordning som den föreslagna?

I promemorian åberopar regeringen – som grund för den föreslagna förordningen med förbud mot alkoholservering efter kl. 22.00 – det bemyndigande som finns i 3 kap. 10 § första stycket alkohollagen (2010:1622). Enligt nämnda lagrum får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer förbjuda eller inskränka försäljning av alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat om det finns synnerliga skäl för det.

Av förarbetena till detta bemyndigande (prop. 2009/10:125 s. 158 och prop. 1994/95:89 s. 91) framgår att det tar sikte på extraordinära förhållanden och är avsett att tillämpas med stor återhållsamhet. I propositionens författningskommentar till motsvarande bestämmelse i den förra alkohollagen (1994:1738) anges att bemyndigandet avser ”dels krig och krigsfara et.c, dels större lokala arrangemang, såsom marknader, motortävlingar och midsommarfiranden”. I förarbetena till bestämmelsens motsvarighet i den ännu äldre lagen (1977:293) om handel med drycker anges att bemyndigandet ger regeringen rätt att inskränka eller förbjuda försäljning av alkoholdrycker ”under krig, vid omedelbar krigsfara, då arbetslöshet eller nöd i större omfattning råder eller eljest när särskilda förhållanden föreligger.” (prop. 1976/77:108 s. 90). Av föregående bestämmelse på området – 3 kap. 22 § förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker – framgick att förbud mot eller inskränkning av detaljhandel kunde förbjudas med anledning av krig, omedelbar krigsfara, arbetslöshet eller nöd i större omfattning eller andra särskilda skäl.

Det kan mot ovanstående bakgrund konstateras att det vare sig av lagtexten i 3 kap. 10 § första stycket alkohollagen eller i förarbetena till bestämmelsen kan utläsas att avsikten är att regeringen ska kunna använda sig av bemyndigandet för att – med hänvisning till behov av att motverka smittspridning – meddela ett generellt förbud mot servering av alkoholdrycker efter ett visst klockslag på det sätt som nu har föreslagits. Motverkande av smittspridning, epidemier, pandemier eller liknande nämns överhuvudtaget inte i lagrummets förarbeten och det är därmed inte tydligt att sådana situationer omfattas. Det får mot den bakgrunden anses tveksamt om regeringen har stöd i alkohollagen för att besluta om en förordning som den föreslagna.

Vidare anser Visita att det måste ifrågasättas huruvida – om bemyndigandet som sådant i alkohollagen skulle anses omfatta pågående smittspridning – det föreligger sådana *synnerliga skäl* som enligt 3 kap. 10 § första stycket alkohollagen krävs för att regeringen ska ha rätt att förbjuda eller inskränka försäljning av alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat. Som nämnts ovan framgår det av förarbetena till bemyndigandet att det tar sikte på extraordinära förhållanden och dessutom är avsett att tillämpas med stor återhållsamhet.

Visita ifrågasätter givetvis inte att covid-19 är en allvarlig sjukdom och att olika åtgärder måste vidtas för att begränsa fortsatt spridning av den. Vid bedömningen av om synnerliga skäl verkligen föreligger för att införa just ett förbud mot alkoholserving med stöd av alkohollagen i syfte att motverka smittspridning måste dock rimligen vägas in att serveringsställen enligt vad som framgår nedan redan omfattas av andra omfattande krav på att vidta åtgärder mot smittspridning enligt lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen och Folkhälsomyndighetens föreskrifter i anslutning till den lagen. Även det faktum att statistik tyder på att spridning av covid-19 är mycket ovanligt förekommande på serveringsställen bör ha betydelse i sammanhanget. Visita kan vid en sådan bedömning sammantaget inte se att det finns synnerliga skäl för det föreslagna förbudet mot servering av alkoholdrycker efter kl. 22.00.

Det saknas reellt behov av en begränsning av serveringstiden

Serveringsställen omfattas sedan den 1 juli 2020 av restriktionerna i lagen (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen med anslutande föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:37) från Folkhälsomyndigheten. Innebörden av dessa regler är i huvudsak följande.

Den som driver ett serveringsställe ska vidta lämpliga åtgärder för att trängsel ska kunna undvikas på de inom- och utomhusytor som besökare har tillträde till. Åtgärderna ska vidtas utifrån lokalens utformning, antalet besökare och omständigheterna i övrigt på serveringsstället. Servering av mat eller dryck får endast ske till besökare som sitter vid ett bord, en bardisk eller liknande. Besökare får dock hämta mat och dryck vid en disk, en buffé eller liknande, om det kan ske utan att trängsel uppstår och med minst en meters avstånd från besökare som sitter ned. När allmänna sammankomster som exempelvis konserter, idrottsevenemang och liknande verksamheter anordnas på eller invid ett serveringsställe, ska den som driver serveringsstället organisera verksamheten så att besökare sitter ned. För att trängsel ska undvikas ska den som driver ett serveringsställe se till att sällskap kan hålla minst en meters avstånd från andra sällskap och att antalet besökare i ett och samma sällskap som sitter ned tillsammans på serveringsstället uppgår till högst åtta personer. Om en grupp som besöker serveringsstället uppgår till fler än åtta besökare ska den som driver serveringsstället dela upp gruppen i sällskap med högst åtta besökare i varje. Den som driver ett serveringsställe ska erbjuda besökare möjlighet att tvätta händerna med tvål och vatten eller erbjuda handdesinfektion samt säkerställa att personalen får adekvat information om hygienåtgärder för att förhindra smittspridning mellan besökare. Sådan adekvat information är enligt Folkhälsomyndighetens allmänna råd bland annat information om smittvägar och hygienrutiner samt hur smittspridning kan förhindras på serveringsstället.

Serveringsställen omfattas alltså för närvarande av mycket omfattande krav på åtgärder för att motverka spridning av covid-19. Inga andra näringsverksamheter i samhället omgärdas av så rigorösa krav eller har vidtagit så stora förändringar i sina verksamheter för att minimera risken för smitta som just serveringsställen. Kommunerna utövar tillsyn över att serveringsställena följer de aktuella reglerna och har rätt att besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen och anslutande föreskrifter ska följas.

Visita inser självklart vikten av att spridningen av covid-19 bromsas. Därom råder ingen tvekan. Däremot ifrågasätter vi behovet av och rimligheten i att införa ett förbud mot alkoholservice efter ett visst klockslag. Bestämmelserna i lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder och Folkhälsomyndighetens föreskrifter kopplade till den lagen gäller dygnets alla timmar på serveringsställen, dvs. även efter kl. 22.00. Om brister i något avseende uppstår har kommunerna möjlighet att ingripa i det enskilda fallet genom föreläggande att vidta vissa åtgärder eller till och med förbud mot att bedriva verksamheten, eventuellt efter visst klockslag.

Enligt Visitas uppfattning måste det viktiga ur smittspridningssynpunkt – oavsett tid på dygnet – vara att serveringsställena vidtar de åtgärder som krävs för att motverka spridning av covid-19. Vi vet också att serveringsställena arbetar systematiskt och har genomfört såväl investeringar som förändringar i sina verksamheter för att leva upp till dessa krav, bidra till minskad smittspridning och skapa säkra och trygga miljöer för såväl besökare som medarbetare. I de fall brister har förelegat eller förbättringar behövts har vi noterat att kommunerna också ingriper mot verksamheterna.

Här kan också framhållas att den statistik Visita har tagit del av beträffande smittspridning på serveringsställen visar att den reglering som gäller för serveringsställen och de åtgärder som företagen vidtagit där för att motverka smittspridning har god effekt. Enligt en granskning som SVT gjort och publicerade den 12 november 2020 var det enbart fem procent av de covidfall som smittskyddsmyndigheterna rapporterat till Folkhälsomyndigheten som kunde kopplas till serveringsställen. Även detta talar starkt emot att det finns anledning att införa ett förbud som det föreslagna.

Sammantaget anser Visita att de krav på smittskyddsåtgärder på serveringsställen som redan gäller fungerar väl och att det därmed saknas hållbara skäl att med åberopande av alkohollagen dessutom införa en förordning med förbud mot alkoholservice efter kl. 22.00 eller annat särskilt klockslag.

Det föreslagna förbudet kan bli kontraproduktivt ur smittskyddsperspektiv

Ett förbud mot servering av alkoholdrycker efter kl. 22.00 riskerar enligt Visitas uppfattning att bli direkt kontraproduktivt ur smittskyddsperspektiv.

Dels finns det en problematik i att samtliga gäster på ett serveringsställe ska lämna det samtidigt efter kl. 22.00. Det finns då risk att situationer med trängsel kan uppstå och vara svåra att motverka i samband med utrymningen, exempelvis när gäster ska hämta ut klädesplagg i garderoben. Det får också hållas för troligt att – om ett förbud mot alkoholserving skulle införas och inträffa redan kl. 22.00 – många sällskap skulle välja att därefter fortsätta kvällen någon annanstans, exempelvis i någons bostad. Därmed riskerar det föreslagna förbudet att medföra fler ”hemmafester” och liknande i bostäder och andra privata miljöer, där det till skillnad från vad som gäller på serveringsställen inte finns någon reglering av smittskyddsåtgärder och heller ingen tillsyn från myndigheterna.

Det föreslagna förbudet kan leda till uppkomst av fler svartklubbar

Det föreslagna förbudet skulle innebära att verksamheter med serveringstillstånd inte får servera alkoholdrycker efter kl. 22.00. För många människor är det ett tidigt klockslag för att avsluta kvällen. Förbudet skulle därför medföra en uppenbar grogrund för svartklubbar av olika slag, där verksamheten är såväl olaglig som olämplig ur smittspridningssynpunkt.

Visita har redan tidigare – efter det att olika typer av restriktioner för serveringsställen införts under coronapandemin – fått signaler och tydliga indikationer från medlemsföretag i olika delar av landet om att de har noterat att svartklubbar av olika slag har etablerats och bedriver verksamheter som lockar stora mängder besökare. En sådan utveckling är naturligtvis allt annat än önskvärd och måste motverkas.

Om ett förbud införs måste det gälla senare tid än från kl. 22.00

Om ett förbud mot alkoholserving efter visst klockslag skulle införas trots vad Visita har framfört ovan är det av största vikt att klockslaget då förbudet inträder bestäms till en senare tid än kl. 22.00.

En begränsning av serveringstiden till kl. 22.00 skulle för många verksamheter innebära att en sen sittningstid för middagen måste ställas in – vilket får en starkt negativ påverkan för serveringsställena, inte minst inför den stundande julbordssäsongen men även i övrigt. Många verksamheter sprider idag ut gästerna under flera sittningstider i syfte att med god marginal kunna upprätthålla kraven på avstånd mellan sällskap och undvika trängsel. Om en sittningstid faller bort genom det föreslagna förbudet måste

verksamheterna ta emot gästerna under färre sittningar och de kan då inte hålla lika god marginal som idag när det gäller distansering m.m.

Ett förbud som inträffar redan kl. 22.00 skulle, som nämnts ovan, också innebära bl.a. att många gäster samtidigt måste uppmanas att lämna serveringsstället och medföra risk för situationer där trängsel uppstår. Ett senareläggande av tidpunkten för förbudet skulle ha den fördelen att fler gäster skulle ha lämnat serveringsstället själva dessförinnan, utan att behöva uppmanas att gå därifrån samtidigt som många andra.

I promemorian anges att tidpunkten kl. 22.00 bedöms skapa bästa effekt, då det oftast är efter denna tid som det finns risk för trängsel, bl.a. på grund av ökat alkoholintag, vilket i sin tur innebär att riskerna för potentiell smittspridning mellan besökarna samt personalen på serveringsställena ökar. Vidare anges bl.a. att tidpunkten bedöms vara lämplig då den innebär så lite störningar för serveringsställena som möjligt, då de flesta serveringsställen har slutat servera mat kl. 22:00. Det påstås också att de flesta äter middag tidigare än så, att få personer i Sverige går ut och äter mat efter den aktuella tidpunkten samt att efter kl. 22:00 serveras huvudsakligen alkohol. Visita vill beträffande detta framhålla att gäster på serveringsställen i varierande utsträckning äter mat även efter kl. 22.00 samt att alkohollagen innehåller ett krav på att tillhandahålla ett varierat utbud av lagad mat under hela serveringstiden. Efter kl. 23.00 får dock matutbudet begränsas till ett fåtal enklare rätter. Visita delar inte heller bedömningen i promemorian att det skulle uppstå någon särskild risk för problematiska situationer etc. just kl. 22.00. Som angetts ovan gäller kraven på smittskyddsåtgärder på serveringsställen dygnet runt och serveringsställena arbetar aktivt utifrån detta.

Här bör också klargöras att ett förbud mot servering av alkoholdrycker från kl. 22.00 med all säkerhet skulle påverka restaurangernas kvällsittningar rent generellt och från en betydligt tidigare tidpunkt än kl. 22.00. Sittningar kl. 21.00 och därefter – vilket inte är något ovanligt på många restauranger – skulle överhuvudtaget inte vara möjliga att genomföra om ett sådant förbud införs. Men med all säkerhet skulle även tidigare sittningar än så under kvällstid påverkas starkt negativt, eftersom många skulle avstå från restaurangbesök vid vetskap om att de inte kan vara kvar på restaurangen längre än till strax efter kl. 22.00.

För det fall ett förbud av det föreslagna slaget bedöms möjligt och nödvändigt att införa bör det enligt Visitas uppfattning gälla från tidigast kl. 24.00.

Ett krav på utrymning av serveringsställen senast 30 minuter efter serveringstidens utgång medför orimliga konsekvenser för många verksamheter

I promemorian görs bedömningen att bestämmelsen i 8 kap. 19 § alkohollagen om att ett serveringsställe ska vara utrymt senast 30 minuter efter serveringstidens utgång

gäller även när serveringstidens utgång regleras i en förordning som beslutas med stöd av 3 kap. 10 § alkohollagen. Om det beslutas att serveringsförbudet inträder kl. 22.00 skulle detta enligt promemorian innebära att serveringsställena måste vara utrymda kl. 22.30.

I detta ligger en mycket allvarlig och i praktiken ohanterlig problematik för främst ett stort antal hotellanläggningar. Många hotell har enligt sina serveringstillstånd enligt alkohollagen medgivna serveringsytor i andra lokaler och utrymmen än själva restauranglokalen och dess eventuella uteservering. Ofta omfattar serveringstillståndet receptionsområdet, eventuell spaavdelning och inte sällan hela hotellet inklusive korridorer m.m. Med ”serveringsställe” avses för övrigt alla lokaler som används för den aktuella rörelsen – dvs. inte bara de utrymmen eller lokaler där serveringen bedrivs utan även t.ex. kök, kontor och lager. På hotellen är därmed ofta större delen av lokalerna – med undantag för hotellrummen – ”serveringsställe” och måste därmed vara utrymda 30 minuter efter serveringstidens utgång.

Ovanstående innebär under normala omständigheter i praktiken inga problem för hotellen, eftersom deras serveringstillstånd ofta har sena medgivna serveringstider och serveringsstället – dvs. även receptionsområdet, eventuell spaavdelning etc. – normalt utryms genom att gästerna går till sina rum. Dvs. på hotell som har serveringstillstånd till exempelvis kl. 02.00 har spaavdelningen stängt och gäster vistas inte i exempelvis receptionen kl. 02.30. Serveringsstället är därmed utrymt i rätt tid under normala förhållanden.

Situationen skulle dock bli väsentligt annorlunda om ett förbud mot servering av alkoholdrycker redan efter kl. 22.00 skulle meddelas i enlighet med förslaget i promemorian. Serveringsstället anges då behöva utrymmas senast kl. 22.30. Detta skulle innebära att hotell med serveringstillstånd enligt vad som beskrivits ovan måste be gäster att lämna receptionsområde, spaavdelningar m.m. och se till att dessa är utrymda senast kl. 22.30. Vid en så tidig tidpunkt på kvällen är det vanligt att gäster befinner sig i receptionsområdet eller på andra ytor inom hotellet som räknas till ”serveringsstället” samt att spaavdelningen är öppen med besökare. Det skulle inte vara hanterbart eller rimligt att utrymma dessa till kl. 22.30 – även om det på sätt som anges i promemorian visserligen finns möjlighet att efter utrymning tillåta besökare igen men utan att alkoholserving förekommer.

Visita har diskuterat denna fråga med flera av Sveriges största hotellkedjor och även med enskilda hotellanläggningar. Samtliga bedömer att ett krav på utrymning av alla de delar av ett hotell som i alkohollagens mening ingår i serveringsstället senast kl. 22.30 inte kommer att vara praktiskt genomförbar. Detta av de skäl som redogörs för ovan.

Här kan nämnas att för det fall ett förbud skulle börjar gälla från tidigast kl. 24.00 i stället för från kl. 22.00 så skulle ovan beskriven problematik avseende utrymning inte bli fullt lika påtaglig för de berörda verksamheterna, eftersom gästerna i många fall har lämnat receptionsområden, spaavdelningen etc. vid midnatt. Men grundproblemet skulle likväl kvarstå för många verksamheter.

För det fall en förordning med förbud mot servering efter ett visst klockslag meddelas måste det – till motverkande av ovan beskriven problematik – i förordningen införas en tydlig bestämmelse om att förbudet mot servering efter viss tid inte innebär ett krav på att serveringsstället måste vara utrymt senast 30 minuter efter den tidpunkt som serveringen måste upphöra enligt förbudet. Dvs. beträffande utrymningsfrågan måste serveringsställets ordinarie utrymningstid i förhållande till gällande serveringstillstånd gälla, även om en förordning med ett förbud mot servering efter viss tid införs. För det fall regeringen anser att en sådan föreskrift inte kan ske i förordning behöver en ändring i alkohollagen genomföras innan regeringen meddelar förbud genom förordning.

Tiden för ikraftträdande av ett eventuellt förbud måste senareläggas för att ge företagen rimlig tid för förberedelser och omställning

I promemorian föreslås att förordningen ska träda i kraft den 20 november 2020 och gälla till utgången av februari 2021.

Beträffande tidpunkten för ikraftträdandet av ett eventuellt förbud konstaterar Visita att det kommer vara helt omöjligt för företagen att hantera ett förbud som träder i kraft redan den 20 november 2020. Förordningen är i dagsläget inte beslutad. Besked om en eventuell förordning och dess innehåll kommer uppenbarligen att meddelas mycket kort tid före den 20 november 2020.

Ett förbud mot alkoholservering efter ett visst klockslag skulle innebära att många verksamheter måste planera om sina öppettider och genomföra schemaändringar för personalen. Dessa förändringar kan helt enkelt inte genomföras från en dag till en annan – bl.a. kräver schemaändringar minst 14 dagars framförhållning enligt regler i gällande kollektivavtal. Till detta kommer också att en begränsning av tillåten serveringstid skulle medföra att många serveringsställen måste omreglera vissa bokningsavtal i förhållande till kunder och gäster som bokar arrangemang eller middagar på sen kvällstid.

I syfte att ge företagen rimliga förutsättningar att i den mån det är möjligt anpassa sina verksamheter till ett eventuellt kommande förbud bör det träda i kraft tidigast en månad efter det att det beslutas.

Tiden för giltigheten av ett eventuellt förbud måste förkortas och löpande utvärdering av det måste ske i samråd med näringen

Den föreslagna giltigheten av förordningen till utgången av februari 2021 är alltför utsträckt. Visita ser inte skäl att nu – om ett förbud införs – bestämma en så lång giltighetstid. Det handlar dessutom om en förordning, vilket medför att regeringen har möjlighet att löpande utvärdera situationen och vid behov förlänga ett eventuellt förbud om det bedöms nödvändigt.

Visita anser att ett eventuellt förbud bör anges gälla i högst en månad i taget samt att ett tydligt system för utvärdering av fortsatta behov av förbudet alternativt tidigare upphävande av det i samråd med Visita måste inrättas.

Viktigt undantag beträffande rumsservering och minibar på hotellrum

I promemorian föreslås ett undantag som innebär att förbudet mot alkoholserving efter kl. 22.00 inte ska gälla servering på sådana särskilda boenden som avses i 8 kap. 1 b § alkohollagen (2010:1622) eller rumsservering på hotell eller minibar i hotellrum enligt 8 kap. 5 § alkohollagen.

Visita tillstyrker detta undantag och framhåller det som viktigt, för det fall ett förbud skulle införas.

Ett förbud måste åtföljas av stöd till de företag som drabbas

Visita vill framhålla att det redan nu föreligger ett mycket stort och akut behov av att förlänga och utöka olika statliga stödåtgärder för företagen i besöksnäringen, för att stötta dem igenom krisen och rädda arbetstillfällena. Om ett förbud mot servering av alkohol efter ett visst klockslag skulle införas kommer det att drabba företag med serveringstillstånd enormt hårt och omedelbart. Det är då också ofrånkomligt att de redan drabbade företagen i än högre grad kommer att behöva ännu mer omfattande, förbättrat och förlängt ekonomiskt stöd.

Visita noterar i detta sammanhang att konsekvensutredningen i promemorian är långt ifrån fullständig och inte sätter några som helst siffror på exempelvis de ekonomiska konsekvenser och konsekvenser för sysselsättningen som skulle följa av ett genomförande av det föreslagna förbudet. Detta är en stor svaghet i promemorian.

Om införandet av ett förbud mot alkoholserving efter visst klockslag skulle bli verklighet måste det således omgående åtföljas av ett direkt ekonomiskt stöd till de företag som träffas av förbudet och därigenom kommer att tappa omsättning och få än svårare än vad som redan är fallet att överleva den rådande situationen. Ett förbud av

det föreslagna slaget skulle i praktiken innebära ett näringsförbud för ett mycket stort antal företag.

Med vänlig hälsning

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized 'J' followed by a horizontal line and a flourish.

Jonas Siljhammar

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized 'S' followed by a horizontal line and a flourish.

Stefan Lundin
Chefsjurist